

Biblioteksplan för Skinnskattebergs kommun 2023-2028

Antagen av Kommunstyrelsen i Skinnskattebergs kommun 2022-

Innehåll

1 Uppdrag och syfte.....	3
2 Styrdokument och lagar att förhålla sig till.....	4
2.1 Internationella.....	5
2.2 Nationella.....	5
2.3 Regionala.....	5
2.4 Lokala.....	5
3 Skinnskattebergs kommun.....	6
4 Utvecklingsområden.....	8
4.1 Demokrati och folkbildning.....	9
4.2 Biblioteket som mötesplats.....	9
4.3 Litteratur- och läsfrämjande.....	10
4.4 Samverkan och strategiskt arbete.....	10
5 Uppföljning och revidering.....	12
6 Referenslista.....	13

1 Uppdrag och syfte

Bibliotekslagen (SFS 2013:801) anger ramar för den kommunala biblioteksverksamheten. Bland annat föreskriver lagen att alla kommuner ska ha en politiskt antagen biblioteksplan. Biblioteksplanen är i sin tur ett styrdokument för alla som arbetar med folk- och skolbiblioteksverksamhet i Skinskattebergs kommun och ska fungera som grund för Skinskattebergs folk- och skolbiblioteks prioriteringar, verksamhetsplaner, handlingsplaner, läsfrämjandeplaner, gåvoboksplaner samt policys och liknande dokument. Det är ett strategiskt dokument som ska tydliggöra bibliotekets uppdrag under de kommande åren samt förmedla betydelsen av folk- och skolbiblioteksverksamheten som kulturell och lärande resurs till kommuninvånare, politiker och besökare som vistas i kommunen.

Biblioteksplan Skinskattebergs kommun 2023-2028 ersätter Biblioteksplan Skinskattebergs kommun 2019-2022.

Enligt bibliotekslagen ska det allmänna biblioteksväsendet verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Lagen betonar att biblioteket ska vara tillgängligt för alla utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Biblioteket ska främja litteraturens ställning, intresset för bildning, utbildning, forskning samt kulturell verksamhet. På folkbiblioteket ska allmänheten avgiftsfritt få låna eller på annat sätt få tillgång till litteratur under en viss tid oavsett publiceringsform. Biblioteket ska verka för ökad kunskap om hur informationsteknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet.

Bibliotekets prioriterade målgrupper är personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna, personer med annat modersmål än svenska samt barn och unga.

Biblioteksplanen beskriver Skinskatteberg kommuns folk- och skolbibliotek och dess uppdrag samt utvecklingsområden framtagna utifrån rådande styrdokument.

2 Styrdokument och lagar att förhålla sig till

Förutom bibliotekslagen finns det ett flertal styrdokument och liknande som biblioteket förhåller sig till.

Skinskattebergs folk- och skolbibliotek arbetar för att upprätthålla kommunens mål och visioner. Enligt kommunens övergripande mål 2021-2022 ska kommunen ”i en global värld växa genom att lokalt vara en attraktiv kommun att leva och verka för både människor och företag.” Värdeorden ”Kompetenta”, ”Förtroendefulla”, ”Engagerade” och ”Tydliga” ska genomsyra kommunens verksamheter, liksom bibliotekets.

Skinskattebergs kommun är ”Kulturriket i Bergslagen”, enligt ett av kommunens inriktningsmål. Biblioteket har en viktig roll för att kommunen ska arbeta aktivt med kultur och fritid och kunna erbjuda ett levande, rikt, brett och hälsofrämjande kultur och fritidsliv. Biblioteket arbetar även med kommunens kulturstrategi.

På ett regionalt plan ska biblioteket förhålla sig till både den regionala biblioteksplanen som den regionala kulturplanen.

I och med att Skinskattebergs bibliotek också är ett skolbibliotek ska biblioteket förhålla sig inte bara till bibliotekslagen utan också till skollagen. Biblioteket arbetar för FN:s barnkonvention som numera också är svensk lag (sedan 2020-01-01). Bland annat stöds artiklarna; 2: ”alla barn har samma rättigheter och lika värde”, 17: ”barn har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv samt hjälp att aktivt delta i samhället, 23: ”barn med funktionsnedsättning har rätt till ett fullvärdigt och anständigt liv samt hjälp att aktivt delta i samhället samt artikel 31: ”barn har rätt till lek, vila och fritid” av en fungerande biblioteksverksamhet.

Utöver nationell lagstiftning och styrdokument förhåller sig biblioteket till FN:s deklaration om mänskliga rättigheter. Artiklarna 19 och 20 som tar upp människors rätt till åsiktsfrihet, yttrandefrihet och personlig utveckling är särskilt viktiga för biblioteket ur ett demokratiskt perspektiv. UNESCO:s folkbiblioteksmanifest beskriver också att biblioteket har en central roll, i en demokrati, för yttrandefrihet och jämlikhet.

2.1 Internationella

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Europeisk deklaration om jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå (CEMR)

UNESCO:s folkbiblioteks- och skolbiblioteksmanifest

2.2 Nationella

Bibliotekslagen (SFS 2013:801)

KB:s nationella biblioteksstrategi

Skollagen (2010:800)

Nationella digitaliseringsstrategin

Lag om nationella minoriteter och minoriteter (2019:724) och Skärpta minoritetslagen (2018:1367)

Agenda 2023

2.2 Regionala

Regional biblioteksplan

Regional kulturplan

2.3 Lokala

Skinnskattebergs kommuns mål

Skinnskattebergs kommuns kulturstrategi

Skinnskattebergs kommuns integrationsstrategi

Skinnskattebergs kommuns miljöpolicy

3 Skinnskattebergs kommun

Skinnskattebergs kommun är en av tio kommuner i Västmanlands län och befinner sig i den nordvästliga delen av länet. Skinnskattebergs kommun har 4371 invånare och är därmed till invånarantalet länets minsta kommun.

I Skinnskattebergs kommunen finns två tätorter; Skinnskatteberg och Ridderhyttan samt flera mindre byar. I kommunen bor 58,5% i tätort och 41,5% på landsbygden. Jämfört med övriga Sverige där 87,6% bor i tätort och 12,4% utanför tätort (2020).

Medelåldern i Skinnskattebergs kommun är något högre än i övriga landet, 47,4 år i Skinnskatteberg jämfört med 41,6 år i Sverige (2021). Sedan slutet av 1970-talet har befolkningen i Sverige ökat medan befolkningstrenden i Skinnskatteberg är negativ och har minskat från 5480 invånare 1970 till dagens ca 4370 invånare. Antalet utrikesfödda bland kommuninvånarna i Skinnskatteberg är något lägre, 18%, än i övriga Sverige, 20% (2020). Jämfört med övriga riket är kommuninvånarna i Skinnskatteberg relativt sett mer ekonomiskt utsatta med en betydligt lägre inkomst än riksgenomsnittet. I Skinnskatteberg har en lägre andel av invånarna, än riksgenomsnittet, i åldern 20-64 år, arbete.

Jämfört med de andra kommunerna i Västmanland så är Skinskatteberg en av de kommuner som har en lägre andel elever som har behörighet till gymnasiet, läsåret 2020/2021. Jämför man hela riket har 78,7% av eleverna i åk 9 i Skinskatteberg behörighet till gymnasiet, jämfört med 84,6% i hela riket. Andelen ”högskolenyborjare”, alltså studenter som påbörjat en högskole- eller universitetsutbildning och som inte tidigare har bedrivit högskolestudier är lägre i Skinskatteberg än i flera av de andra kommunerna i Västmanland. Jämför man antalet studiecirkeldeltagande i Västmanland ligger också Skinskatteberg bland de kommuner som har lägre deltagande.

Skinskattebergs bibliotek är ett meröppet bibliotek, det vill säga att man kan komma in i bibliotekslokalen utanför ordinarie öppettider, även då personal inte finns på plats. En meröppetanvändare kan utföra sina ärenden på egen hand såsom att låna, lämna och hämta reserverade medier, låna datorer, använda Skinskattebergs kommuns trådlösa nätverk (wifi), skriva ut och läsa tidningar. Skinskattebergs bibliotek samverkar med de övriga nio kommunerna i regionen med det gemensamma bibliotekssystemet Koha.

Skinskattebergs bibliotek är ett integrerat folk- och skolbibliotek och en särskild satsning på en deltidstjänst med huvudansvar för grundskolan finns. Biblioteket har även inom ramen för satsningen ”stärkta bibliotek” möjlighet att ha en tjänst med huvudansvar för IT och digitalisering. Biblioteket samverkar både lokalt och regionalt med bland annat föreningar, studieförbund och andra bibliotek. Förutom samverkan med grundskolan i Skinskatteberg har biblioteket samarbete med BVC, förskola, kulturskola och andra kommunala aktörer. Biblioteket har en viktig roll för andra sektorer i kommunen. I händelse av kris ser sektorn för samhällsskydd och beredskap biblioteket som en naturlig informationspunkt. Både som lokal/tavla för att förmedla viktig information till allmänheten men också vad gäller stöd till dem som saknar tekniska kommunikationsmedel eller behöver handledning kring användandet av tekniska hjälpmedel.

I Skinskattebergs kommun finns även ett universitetsbibliotek som är beläget på Skogsmästarskolan, som är en institution inom Sveriges lantbruksuniversitet (SLU). Skogsmästarskolans bibliotek är bemannat på deltid av personal från Skinskattebergs kommunala biblioteksverksamhet.

4 Utvecklingsområden

Samhällets utveckling i stort påverkar även bibliotekets arbete och fokus. Den digitala utvecklingen går snabbt framåt. Människor, även i unga år tillbringar alltmer tid framför skärmar. Många samhällsfunktioner blir digitala. Det ger nya möjligheter för biblioteket att möta våra användare på nya arenor men ställer även nya krav på bibliotekets personal i form av kompetens och tidsåtgång för att arbeta med digitala tjänster när biblioteket sträcker sig vida utanför det traditionella biblioteksrummet.

Biblioteket måste arbeta med att erbjuda nya typer av medier och tjänster samt arbeta med att möta användarnas nya behov. I bibliotekets uppdrag ligger också att bistå dem som riskerar att hamna i digitalt utanförskap med kunskap och information för att de ska klara en alltmer digital vardag. Biblioteket arbetar även uppsökande med litteraturförmedling, för att stärka inte minst barn och ungas läsförmåga som minskat över tid men också minska skillnaden mellan de ”redan invigda” som är läsande och de som ännu inte är det, vilket man skulle kunna kalla ett ”litterärt utanförskap”.

Biblioteket spelar en viktig roll som mötesplats där diskussioner och möten kan ske. Inte minst i ett mindre samhälle blir biblioteket viktigt som ett av få offentliga rum öppet för alla. Dels som kulturellt centrum, dels som informations- och läranderesurs.

Skinnskattebergs kommun är finskt förvaltningsområde. Biblioteket tillhandahåller medier på andra språk än svenska och även lättare svenska. Biblioteket ska bistå alla kommuninvånarna i att bli delaktiga i samhället och där ligger även ett fokus på integration. Biblioteket arbetar med läsfrämjande, vilket har stor betydelse ur ett demokratiskt perspektiv, för alla människors rätt till språk, men också ur en hälsofrämjande aspekt. Tillgången av information och kunskap om källkritik, är av stor betydelse i vårt samhälle där informationsmängden kan vara svår att sälla i. Då blir också bibliotekets roll viktig.

Den regionala biblioteksplanen (2019-2022) beskriver fyra uppföljningsbara mål. Dessa handlar om samverkan, biblioteken som mötesplats, digital utveckling och läs- och litteraturfrämjande.

Utifrån den tidigare beskrivningen av Skinnskattebergs kommun, den digitala och litterära utvecklingen, bibliotekets prioriterade målgrupper; personer med funktionsnedsättning, nationella minoriteterna, personer med annat modersmål än svenska samt barn och unga samt målen i den regionala biblioteksplanen har vi valt några utvecklingsområden som kommer att vägleda bibliotekets arbete under den kommande perioden då biblioteksplanen gäller.

Biblioteket ska bidra till att Skinnskattebergs kommun ska vara en attraktiv kommun för både människor och företag. Bibliotekets verksamhet ska bidra till att familjer väljer att leva och verka här men biblioteket ska även värna en åldrande befolkning och bidra till att människor får en meningsfull tillvaro.

Utvecklingsområdena som biblioteket ska arbeta med går till viss del in i varandra och två perspektiv genomsyrar bibliotekets verksamhet, vilka är digitalisering och fokus på barn och

unga. Det senare inte minst då biblioteket också är skolbibliotek. Med dessa perspektiv i åtanke kommer vi att arbeta med fyra utvecklingsområden för bibliotekets verksamhet. Dessa utvecklingsområden är:

- Demokrati och folkbildning
- Biblioteket som mötesplats
- Litteratur- och läsfrämjande
- Samverkan och strategiskt arbete

4.1 Demokrati och folkbildning

Bibliotekets verksamhet ska arbeta för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning. Det gäller allt från urval och inköp av medier till programverksamhet och användningen av biblioteksrummet. Vi utgår från de mänskliga rättigheterna och barnkonventionen i vårt arbetssätt och alla människors lika värde och rättigheter oavsett land, kultur, kön och ålder. Vi lägger speciell vikt vid de grupper där det finns risk att deras mänskliga rättigheter inte respekteras.

Kunskap inom källkritik och olika informationskanaler blir allt viktigare. Biblioteket ska arbeta med att förmedla kunskap och handleda människors digitala utveckling samt erbjuda grundläggande informationsteknologi, såsom publika datorer, utskriftsmöjligheter och en säker IT-miljö.

I bibliotekets arbete för det demokratiska samhället ska biblioteket värna människors inflytande i samhället. Det sker genom att tillgängliggöra information och förmedla vägar till kunskap samt ge utrymme för att pröva tankar och idéer, möta kulturella uttryck och spegla sig i andra. Detta leder in till bibliotekets roll som en viktig mötesplats där människor kan mötas och dela sin kunskap.

4.2 Biblioteket som mötesplats

Biblioteket är en icke-kommersiell mötesplats för människor med olika bakgrund, åsikter och förutsättningar. Alla biblioteksbesökare ska bemötas professionellt utifrån sina förutsättningar. Biblioteket ska värna för en jämlik tillgång till och främja litteratur och kultur runt om i kommunen oavsett socio-ekonomiska skillnader.

Biblioteket ska verka för ett öppet, inkluderande biblioteksrum där människor vill dröja sig kvar. Biblioteket ska fortsätta att arbeta med att utveckla det fysiska biblioteksrummet men också arbeta för att sprida bilden av bibliotekets förändrade roll och funktion. I dagens samhälle ska biblioteket ses som något mer än det fysiska biblioteksrummet. Biblioteket erbjuder en mängd digitala tjänster. I och med ”meröppet” kan människor använda biblioteket när det passar dem, för att exempelvis låna medier, läsa en tidning eller för en stunds arbets- eller studiero.

Biblioteket arbetar även uppsökande. Ibland kan det vara en tillgång att möta människor ”där de är”, i en miljö som de känner sig bekväma i och där biblioteket blir en naturlig del av deras vardag. Denna plats utanför det fysiska biblioteksrummet blir också ”en mötesplats med biblioteket”. Det kan bidra till människors känsla av delaktighet och inflytande i samhället samt skapa mellanmännsliga möten. Exempel på bibliotekets ”uppsökande verksamhet” är ”boken-kommer”, för människor som av olika anledningar har svårt att ta sig till biblioteket eller ett ”bokstart-möte” då biblioteket möter familjer på BVC. Det kan också vara en sagostund på familjecentralen Stacken, då biblioteket möter familjer i en för dem välkänd miljö.

4.3 Litteratur- och läsfrämjande

Biblioteket ska enligt bibliotekslagen särskilt främja läsning och tillgång till litteratur. En god läsförmåga och läsförståelse är viktiga förutsättningar för att en person ska kunna ta del av det demokratiska samhället och utöva sin yttrandefrihet och sin rätt till fri åsiktsbildning.

Bibliotekets arbete med läsfrämjande ska både stärka människors läsförmåga och språkförståelse samt väcka människors läslust, som kan leda till allt från nöjesläsande, personlig utveckling till ökad förståelse för sig själv och sin omvärld.

För att biblioteket ska kunna arbeta litteratur- och läsfrämjande är det viktigt att biblioteket håller hög kvalitet med uppdaterade, relevanta samlingar. Inköp ska vara medvetna och utrymme ska ges för att arbeta med samlingen, både inköp och gallring samt medieplan.

Arbetet med läsfrämjande berör alla de prioriterade grupper som berörs i bibliotekslagen. Bibliotekets läsfrämjande arbete ska vända sig till alla åldrar och ta hänsyn till olika behov och sätt att läsa. Biblioteket ska erbjuda medier på olika språk, särskilt de språk som är relevanta för närområdet. Vi samverkar både med finskt förvaltningsområde och exempelvis förskolan och skolan för att hålla biblioteket uppdaterat utifrån olika språkbehov.

Det finns möjlighet att komma med inköpsförslag samt låna medier från andra bibliotek inom Bibliotek i Västmanland men även fjärrlån utanför regionen erbjuds. Detta visar också på vikten av samverkan för biblioteket.

4.4 Samverkan och strategiskt arbete

Biblioteket har en viktig betydelse i samverkan inom regionen i och med Bibliotek i Västmanland. Samverkan innebär dels en gemensam bibliotekskatalog som ger kommunens invånare ett större och bredare utbud av medier. Dels ett kompetensutbyte mellan biblioteken inom exempelvis webb, katalog och nätverk inom olika områden.

Region Västmanland spelar en viktig roll för bibliotekets kompetensutveckling och biblioteket ska främja regionala samarbeten samt nationella riktlinjer.

Lokalt har biblioteket en stor betydelse för de övriga sektorerna, exempelvis som informationscentral vid kris. Biblioteket samverkar med aktörer i kommunen både inom

sektorn och utom. Inte minst inom litteratur- och läsfrämjande har biblioteket stor betydelse för bland annat förskola, skola och fritidsverksamhet i kommunen samt barnhälsovården i regionen.

Bibliotekets roll som skolbibliotek ska medverka till att stärka elevers studieresultat och bidra till ett rikare kulturutbud samt skapande verksamhet för barn och unga. Biblioteket har en viktig roll för barn och unga under förskole- och skoltiden men även för att berika deras fritid.

Bibliotekets strategiska arbete är fortsatt viktigt för att hålla hög kvalité och en fortsatt utveckling. Biblioteket bör arbeta kontinuerligt med uppföljning och utvärdering samt hålla sig uppdaterad inom biblioteksområdet regionalt, nationellt och internationellt.

5 Uppföljning och revidering

Det finns krav på att biblioteksplanen ska följas upp och det är viktigt att den är ett levande dokument för att föra utvecklingen av Skinnskattebergs kommuns folk- och skolbiblioteksverksamhet framåt. Ansvaret för uppföljningen ligger hos kommunstyrelsen. Ansvaret för att utvärdera och följa upp verksamheten samt arbetet med att revidera biblioteksplanen ligger hos sektorn för kultur och fritid.

Biblioteksplanen ligger till grund för årligen återkommande verksamhetsplaner samt kan föranleda framtagande och revidering av verksamhetens planer och styrdokument när verksamheten bedömer att behov uppstår.

Kontinuerlig uppföljning sker bland annat i samband med verksamhetsberättelser. Vid behov kan biblioteksplanen komma att revideras, till exempel om lagstiftning ändras. Om inte annat ska biblioteksplanen revideras senast 2028. Biblioteksplanen gäller under en längre tidsperiod för att regionala kulturplaner samt regionala biblioteksplaner och lokala kulturplaner som nu tas fram gäller till 2026. Nästa biblioteksplan ska förhålla sig till dessa planer och arbetet inom sektorn kultur och fritid kommer i bättre takt på så vis.

6 Referenslista

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna

<https://fn.se/wp-content/uploads/2016/07/Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf>

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

<https://www.regeringen.se/contentassets/0b52fa83450445aebbf88827ec3e3ee8/fns-konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-ds-200823>

FN:s barnkonvention

<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten>

Europeisk deklaration om jämställdhet mellan kvinnor och män på lokal och regional nivå (CEMR)

<https://skr.se/skr/tjanster/rapporterochskrifter/publikationer/deneuropeiskadeklarationenforjamstalldhettmellankvinnorochmanpalokalochregionalniva.30737.html>

UNESCO:s folkbiblioteks- och skolbiblioteksmanifest

<http://u4614432.fsdata.se/wp-content/uploads/2013/09/Unescos-folkbiblioteks-och-skolbiblioteksmanifest.pdf>

Bibliotekslagen

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/bibliotekslag-2013801_sfs-2013-801

KB:s nationella biblioteksstrategi

<https://www.kb.se/samverkan-och-utveckling/biblioteksutveckling/nationell-biblioteksstrategi.html>

Skollagen

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Nationella digitaliseringsstrategin

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/digitaliseringsstrategin/>

Lag om nationella minoriteter och minoriteter (2019:724) och Skärpta minoritetslagen (2018:1367)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och_sfs-2009-724

Agenda 2023

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/>

Regional biblioteksplan Västmanland

<https://regionvastmanland.se/contentassets/87766d90deea4d14941d5b8a89bc0808/regional-biblioteksplan-2019-2022.pdf>

Regional kulturplan Västmanland

<https://regionvastmanland.se/kulturplan2023>

Kommunala styrdokument

<https://www.skinnskatteberg.se/kommun-och-demokrati/politisk-organisation/styrdokument/>

SCB, *Kommuner i Siffror: Skinnskatteberg jämförelse Riket*

<https://kommunsiffror.scb.se/?id1=1904&id2=null> [2022-04-12]

Regionfakta, Västmanlands län <https://www.regionfakta.com/vastmanlands-lan/> [2022-04-12]

Skolverket, Grundskolan – *Behörighet till gymnasieskolan, läsåret 2020/2021, Skinnskatteberg, samtliga elever, kommunal huvudman*

https://siris.skolverket.se/reports/rwserverlet?cmdkey=common&geo=1&report=gr_betyg_beh&p_su_b=1&p_ar=2021&p_lankod=19&p_kommunkod=1904&p_skolkod=&p_hmantyp=&p_hmankod=&p_flik=G&p_kon=A [2022-04-28]

Skolverket, Grundskolan – *Behörighet till gymnasieskolan, läsåret 2020/2021, Riket, samtliga elever, kommunal huvudman*

https://siris.skolverket.se/reports/rwserverlet?cmdkey=common&geo=1&report=gr_betyg_beh&p_su_b=1&p_ar=2021&p_lankod=&p_kommunkod=&p_skolkod=&p_flik=G&p_kon=A [2022-04-28]

Karta över regionen

<https://koha.se/koha-i-sverige/koha-vastmanland-sant/> [2022-05-24]

Bild på försättsblad, *Unga biblioteksanvändare i Skinnskattebergs kommun* [Fotot är taget av Isabelle Bede 2022-04-06]